

De menlösa barnen

De menlösa barnen,

tragikomed i fem scener.

Personerna :

Fadern (Gustav)
Sonen (Gunnar, kallad Putte)
Modern (kallad Mamsi)
Mostern (kallad Bullan)
Lillasystern (Eivor kallad Ebba)
Sven, hennes man
Stora syster (Sonja)
Hennes man
Hennes äldsta son
Hennes dotter
Hennes yngsta son Urban

Detta spel är fullkomligt ohistoriskt.

Se det som en pastisch och komplimang till Anton Tjechov.

Handlingen äger rum i nutid.

Första scenen visar ett mindre rum där man dricker kaffe,
möjligen en veranda, och de övriga scenerna visar den stora rustika salongen
av ett gammaldags familjegods någonstans i skärgården.

Föräldrarna är omkring 60 år gamla, barnen omkring 35 och barnbarnen omkring 10
år gamla.

Dialogen bör vara snabb och merendels smatträ som korseld,
särskilt i femte scenens kortspelsscen.

Pjäsen är författarens nionde och skrevs sommaren 1985.

Första scenen.

Fadern Välkommen, min son. Hur har resan varit?
Sonen Bara bra. Hur mår mamma?
Fadern Hon längtar efter att få se dig. Du anar inte hur hon har sett fram emot din ankomst. Hon har varit utom sig de senaste veckorna av spänning.
Sonen Har hon ängslats för min skull?
Fadern Du vet hur hon är: hon frossar i att oroa sig. För din skull har hon legat sömnlös sedan i maj.
Sonen Stackars mamma!
Fadern Du vet hurdan hon är. Men här är hon nu. Hälsa på henne, min son!
Sonen Mamma!
Modern Min son! (*De omfamnar varandra länge och väl.*) Är det verkligen du?
(*Hon lipar.*) Förlåt mig. Jag har längtat så efter den här dagen. Jag trodde aldrig du skulle komma, min älskade son! (*Hon omfamnar och kramar honom lipande igen.*)
Sonen Men här är jag ju.
Modern Jag tror inte på det förrän hela världen har fått se det. Det är en alltför vacker dröm för att vara sann. Det kan inte vara du. Och frisk ser du ut också!
(*Hon omfamnar honom igen.*)
Sonen Jag är frisk.
Modern Lika frisk som om du aldrig hade varit sjuk! Jag tror dig! Ack, min älskade son, min enda pojke! Att du kom tillbaka!
Sonen Jag vågade nästan inte.
Modern Men här är du. Och jag vågar nästan inte tro det. Men kom in! Vi ska ha kaffe nu med din mosters goda wienerbröd, och sedan ska vi bara prata, prata, prata.
Sonen Är moster här?
Modern Ja, din moster är här. Kom in och hälsa på henne! Hon har gjort sig fin för din skull.
Mostern Välkommen, kära Gunnar!
Sonen Tack, tant! Jag tror tant är fullkomligt oförändrad. Är tant ogift ännu?
Mostern Skämta inte med en gammal fröken, din oförskämde gosse! Du är dig lik!
Modern Men nu ska vi gå in och dricka kaffe. Bullan har gjort allting i ordning bara för dig. Hon har stått i köket hela dagen.
Sonen Kära moster Bullan!
Mostern Det är inte var dag vi får hem en förlorad son.
Sonen Kalla mig inte förlorad.
Mostern Men du var nästan förlorad för oss ett tag.
Fadern Men nu är han hemma och lever igen, och därför ska vi alla vara glada! Vill du inte börja med en sherry, min son?
Sonen Gärna det, pappa.
Fadern Säg mig nu, hur var resan?
Sonen Stormig. Vi hade mycket dåligt väder. Det var som om alla vädrets makter ville hindra mig från att komma hem.
Fadern Ja, båten blev också mycket försenad. Var stormade det som värst?
Sonen Utanför Irland.
Fadern Ja, flera seglare har gått i kvav där i år. Det har vi läst om.
Sonen Men hur mår de andra i familjen? Hur är det med min stora syster och hennes familj?
Fadern De kommer hit i veckan. De är så angelägna om att få träffa dig. De hade hoppats få se dig i Köpenhamn.
Sonen Jag vet. Men jag ville hem och inte till dem.
Fadern Du har alltid ett hem hos dem.
Sonen Jag vet, men jag har inget hem åt dem.

Fadern Vad menar du?
 Sonen Det gör det samma.
 Modern Men kom nu; kaffet är färdigt.
 Fadern Kom, min son, låt oss gå in och sätta oss. Du har mycket att berätta.
 Sonen Och ni också. (*De sätter sig till bords.*)
 Är det säkert att ni är glada åt att se mig?
 Fadern Kan du tro något annat?
 Sonen Ni vet hur osäker jag alltid har varit. Om det är någonting jag alltid har saknat, så är det självförtroende.
 Fadern Och om det är något vi alltid har försökt ge dig, så är det självförtroende. Var inte dum nu, min gosse, utan ät, drick och var glad. Här skall ingenting annat råda än fest så länge du är hemma hos oss i världens tryggaste händer.
 Sonen Tack, far. Hur mår de kära i Köpenhamn, min syster, svåger och syskonbarnen?
 Fadern De är mycket livliga och kanske något äventyrliga. Mamma tycker att din syster ger sina barn något för fria tyglar.
 Sonen Kan välartade barn få för fria tyglar?
 Modern Pappa överdriver. Det är bara här ute i det fria som de blir lite vilda ibland, du vet, som barn gör: trampar i rabatter, äter bär när de inte får, leker med hängmattan....
 Sonen Det är bra då att du finns här, mamma, som kan hålla ordning på släkten.
 Fadern Hon om någon har alltid hållt efter familjen. (*Klappar henne ömt.*)
 Sonen Och mina egna?
 Fadern Vilka?
 Sonen Hur mår Ulla och min son?
 (*tystnad*)
 Varför svarar ni inte?
 Modern Hrm. Var resan mycket svår?
 Sonen Får jag träffa min son?
 Fadern (*efter en paus*) Du vet väl att Ulla är omgift?
 Sonen Visst vet jag det.
 Fadern Ändå vill du träffa dem?
 Sonen Min son är väl ändå min son? För inte har väl hennes nya man adopterat honom?
 Fadern Nej då, han heter Skoglund.
 Sonen Tack och lov för det. Var är han nu?
 Fadern Hemma i sitt nya hem.
 Sonen När får jag träffa dem?
 Modern (*efter en paus, med gråten i halsen*) Älskade Gunnar, är det så lämpligt att du söker upp dem? De är mycket lyckliga tillsammans alla tre.
 Sonen Jag vill dock se min son.
 Modern Du skall få se din son, men inte nu.
 Sonen Vill inte Ulla att jag kontaktar henne?
 Fadern (*efter en paus*) Det vet vi inte.
 Sonen Vad vet ni egentligen?
 Modern (*efter en paus*) Vi vet bara att du är hemma, Gunnar, och därför är vi glada. Och låt oss få vara glada. Bekymra inte din och mor mera nu med dina familjeförhållanden. Vi vet alla att du och Ulla har skiljt er, och vi har accepterat det. Låt oss låta det vara därvid.
 Sonen Men jag har inte skiljt mig från min son!
 Fadern Det är ett annat problem, som vi ber dig att inte vidröra nu.
 Sonen Är det så känsligt?

Modern (reser sig och går till sonen) Älskade pojke, du har kommit hem från en lång resa och har gått igenom en lång och svår sjukdom. Du är hemma nu för att få vila ut och bli dig själv igen i detta paradiset av fullkomlig trygghet hos oss.

Fadern Hetsa inte upp dig, Gunnar. Tids nog tar vi i tu med alla problem.

Sonen Men det skall inte finnas några problem. Min son är min son, och därmed basta. Han är er sonson så länge jag lever, så vida ni inte avsvärjer er honom och mig.

(De tiger.) Ni tiger?

Mostern (efter en stunds tystnad) Vi har inte sett din son sedan skilsmässan.

Sonen Har ni släppt kontakten med honom?

Fadern (ser ner i koppen) Ja.

Sonen Varför?

Fadern (efter en paus) Vi kunde inte smälta er skilsmässa.

Sonen Låter ni det gå ut över er enda sonson?

Modern (reser sig gråtande) Jag står inte ut! *(går ut)*

Fadern (förebärande) Se nu vad du har ställt till med.

Mostern Och vi som skulle ha det så trevligt.

Sonen Jag begriper ingenting. Vad har ni egentligen gjort med Ulla och Pelle?

Fadern Vi har förskjutit dem.

Sonen Varför?

Fadern Vi ansåg att Ulla bar skulden till din skilsmässa, att hon inte varit dig en god hustru.

Sonen Det är lögn. Vi ville båda skiljas.

Fadern Det var det vi aldrig kunde förstå. Så unga. Så vackra tillsammans. Så lyckliga. En så präktig son. Hur kunde ni vilja skiljas?

Sonen Pappa, vi har gått igenom allt detta förut.

Fadern Vi blir aldrig färdiga med det. Vi kommer aldrig att kunna förstå det. Hur kunde du vilja skilja dig?

Sonen Låt oss inte riva upp de gamla såren igen.

Fadern Men det är ju du som nu har vidrört dem omilt. Det är sår som aldrig kan läkas i våra hjärtan, Gunnar.

Sonen Snart går jag gråtande ut som mamma.

Fadern (tar honom om axeln) Min son, du är hemma nu. Lev i frid. Glöm gårdagen.

Börja på nytt. Vi vill gärna ge dig ett nytt liv, om vi det kunde. Men du är så svår att tillfredsställa. Kontakten mellan oss och dig har alltid varit bristfällig. Du har aldrig förtrott dig helt åt oss.

Sonen Det skall ni vara tacksamma för.

Fadern Och vad är du tacksam för? Vi gav dig allt. Du fick världens bästa uppfostran och utbildning. Kan du förneka det?

Sonen Nej.

Fadern Och vad gör du? Du kastar den i sjön, du överger barn och familj, vart du tar vägen uppstår det upprörda rykten om dina förhållanden. Din bästa vän i Vancouver skrev till oss i detalj om hur du kom på sjukhuset.

Sonen Låt oss inte fördjupa oss i den avgrunden.

Fadern Vem är du egentligen? Vad har vi gjort dig till? Har vi så kapitalt misslyckats med dig? Har du alltid varit sjuk? Vad vet vi om dig egentligen?

Sonen Ingenting.

Fadern Nej, och det är det som är felet. Du har aldrig meddelat dig med oss om något väsentligt. Vår kontakt har alltid varit alltför ytlig. Och så kommer du hem så fort Ulla gift om sig och vill träffa både henne och din son, som hon just försöker vänja vid en ny pappa, eftersom hans riktiga pappa lämnade honom....

Sonen Sluta, pappa!

Fadern Så ser din stora syster och dina vänner på saken, Gunnar. Ingen kan anklaga Ulla för något, även om vissa gamla käringar försöker.

Mostern Jag går ut till min syster.

Fadern Ja, gör det. Min son, ta dig samman! Du har bara det här livet! Vad som kommer sedan vet vi inget om. Du kan inte återvända till din hustru och son, hur mycket du än ångrar att du övergav dem. De är hopplöst förlorade för dig genom din egen försumlighet och fanatism.

Sonen Jag ville bara se dem som goda vänner.

Fadern Och det skall du få göra, men ve dig om du även river upp hennes sår på nytt! Du skall få se dem, men i sinom tid. Ge dig till tåls.

Sonen Pappa!

Fadern Per är vår sonson, och vi skall aldrig överge honom. Men överge bara inte oss på nytt, min enda son!

Sonen Pappa!

Fadern Vi var ju så goda vänner. Har någon seglat så bra ihop som vi? Har någon varit friare på Finska Viken? Du ägde ett kungarike här, min son. Fann du ett annat i stället?

Sonen Nej. Jag sökte det men fann det icke.

Fadern Vad fann du?

Sonen Bara elände, sorger och undergång.

Fadern Hur hamnade du egentligen på det där mentalsjukhuset? Kan du berätta om det?

Sonen Om du tål att höra det.

Fadern Jag tål vad du tål.

Sonen Har du någonsin förstått varför jag övergav Ulla, min familj, er, min ställning och allt?

Fadern Ingen kan förstå det någonsin.

Sonen Förstår ni inte att jag blev utled till döds? Ni gav mig ett kungarike som var ytligheten själv och idel ytlighet och ingenting annat. Alla mina bekanta och studiekamrater och släktingar var bara hyperintelligenta framgångsrika snobbar som levde i sin trygga hage med sitt på det torra utan att någonsin odla några andra sidor av sig själva än den personliga materiella framgångens inskränkthet. Våra kusiner Teddy och Freddy, min hustrus rika fysikerfamilj, deras gods och rika släktingar, frackar och hattar och vackra kläder, sena cocktailparties och det eviga malande hjärndödande dösnacket om ytliga trivialiteter och ingenting annat – kan ni inte förstå att jag längtade efter något annat än bara det nakna naturliga livet i dess absolut bekvämaste form? Ni har rätt. Ni gav mig allt, och jag var otacksam som sade adjö till allt vad ni gav mig. Men ni gav mig aldrig vad jag verkligen behövde: utmaningar, prövningar, – lidandet. Det fick jag uppsöka själv.

Därför försakade jag allt och tog hyra som vanlig sjöman och följde med till Medelhavet och sedan till Indien, Hongkong, Japan, Nya Holland, Australien och Amerika. Jag ville lida som vanliga människor och slita som de för mitt dagliga bröd och lära mig något av hur de flesta människor i världen hade det. Och så mycket lärde jag mig av vanliga, enkla, lidande människor att deras lidande blev en avgrund som jag ständigt sökte mig djupare och djupare ned i. Och det skulle jag ha fortsatt med. Jag skulle inte ha avbrutit min jakt på lidandet och försökt etablera mig, vilket jag gjorde i Vancouver. Jag inbillade mig att jag kunde stadga mig och bilda ny familj där. Så kom budet hemifrån om att Ulla hade gift om sig så fort vår skilsmässa och alla våra mellanhavanden hade avslutats. Så fort det inte längre var min skyldighet att skicka henne pengar hade hon gift om sig och utan att ens meddela mig därom. Hon till och med bad mig, på kvinnors listiga tvetydiga sätt, att inte komma tillbaka mer. Och det förorsakade alla stormarna i min själ.

Jag arbetade ihjäl mig. Jag gjorde bort mig inför en vacker och ung fränksild moder där på kontoret som jag som en annan Rasputin ville kyssa. Jag chockerade kontoret med att prata om Kristus. Och det var då de övertalade mig att uppsöka psykiatrisk vård. Varför inte? tänkte jag. Det skulle bli en ny erfarenhet att lägga in sig bland nervsjuka och dårar på ett mentalsjukhus. Det vore att stifta bekantskap med det yttersta lidandet. Vad som helst bara jag sluppe mitt arbete och kamraterna där och deras trista sterila miljö. Så hamnade jag på mentalsjukhus.

Först tyckte jag det var intressant. Men snart märkte jag att jag hade haft otur. Jag hade hamnat på en sämre sortens mentalsjukhus. Personalen var rädda för patienterna, och deras vård gick ut på att hålla patienterna nere medelst drastisk medicinering och brutal elchocksbehandling. Jag lät mig pumpas full med mediciner till en början men började sedan snart sätta mig till motvärn. Då blev de bryskare mot mig, och en dag blev jag mot min vilja och med vilt motstånd från min sida släpad till elektriska stolen, som jag kallade det, fast det var en säng, och fastspänd där och fick ett antal elchocker. Sedan behövde de inte mer hålla mig i tvångströja. Sedan fann jag mig i vad som helst. De fick göra vad de ville med mig, och till min fasa märkte jag hur jag gradvis isolerades alltmer, hur jag gradvis mer och mer klassades ner till samma nivå som de andra långvårdspatienterna, hur mitt människovärde där blev mindre och mindre, hur man förberedde mig för samma långvård på livstid som de mest apatiska skuggorna där hölls vid liv genom.

Jag var helt slut. Jag var förgiftad av mediciner. Jag var nerklassad till mentalsjukhusets hopplösa bottenskikt och pariakast, som aldrig kom ut därifrån. Jag var förlorad och helt berövad allt människovärde. Det fanns ingenting längre i livet för mig att göra.

Det fanns en sköterska på sjukhuset som hade ett spår av en mänsklig glimt i sitt öga, fastän hon hade glasögon. Jag var så förintad då redan att jag fick uppbjuda alla mina krafter för att orka uppsöka henne. Och när jag slutligen efter en oändlig golgatapromenad på trettio meter trädde fram inför henne och mötte hennes förvånade blick brast jag omedelbart i gråt. Det var en gråt som var så bitter, det var en smärta som var så total, att jag inte kunde behärska mig. Så ohejdat har jag inte gråtit sedan jag var barn. Men det faktum att jag grät så totalt gjorde intryck på henne, sjukhusets enda mänskliga instans. Mentalpatienter kan nämligen i regel inte gråta. Deras känsloliv är borta med förståndet. Men mina känslor har aldrig nått en sådan mäktig utgjutelse som de gjorde i den stunden.

Till slut frågade hon något perplex och tafatt: "Hur är det fatt?"

Till slut kunde jag äntligen dämpa min gråt så pass att jag fick fram: "Ge mig papper och penna."

"Vad vill ni göra?" frågade hon.

"Jag vill skriva hem."

Och jag fick skriva hem till er. Det var det brevet som inledde vår sedan så oerhört intensiva korrespondens, som kom att betyda så oerhört mycket för mig. Utan ert moraliska stöd från den andra sidan av Atlanten och världen hade jag aldrig orkat arbeta mig fram till att bli utskriven från sjukhuset och åter få papper på att jag kunde klara mig själv utan nödvändiga återbesök, vilket ytterst få före detta mentalpatienter har.

Fadern Min son, du var aldrig sjuk.

Sonen Jag vet, men jag var mentalpatient.

Fadern Hur många var sjuka där av dina medpatienter?

Sonen Kanske en tredjedel, om man bortser från läkarkåren och personalen, som till stora delar var värre därän än deras patienter, som de hade en sjuklig skräck för, kanske för att så många "patienter" genomskådade dem.

Modern (åter in) Nu har jag tröstat mig. Vad har ni pratat om medan jag har varit borta?

Fadern Ingenting särskilt.
Sonen Bara trivialiteter, mamma, utan något som helst intresse för dig.
Modern Allt som har med dig att göra, min son, är av intresse för mig.
Sonen Men inte det som jag och far talade om. Men var är moster?
Modern Hon kokar mera kaffe. Hon kommer strax. Skall vi spela bridge sedan?
 Minns du hur ofta vi brukade spela Skruv förr i tiden?
Sonen Det var mycket länge sedan.
Fadern Tror du att du kan det fortfarande?
Sonen Kan moster det?
Fadern Hon är styvast av oss alla. Hon vinner alltid.
Sonen Om jag då får spela med henne som partner, så jämnar handikappen och fördelarna ut sig, så får vi se om jag ännu kan klara mig i ett sådant intelligenstest.
Fadern Det gör du säkert, min son.
Modern Så roligt! Bullan! Ta kaffet in i salongen i stället! Vi spelar kort där!
 Gunnar vill spela Skruv.
Mostern (in med kaffepannan) Så roligt! Det var länge sedan!
Fadern Du får spela med Gunnar, som kan ha glömt något. Går du med på det?
Mostern Gärna!
Sonen Honnörerna och deras funktioner minns jag nog, men hur var det med kotkorna?
Modern Du kommer nog lätt in i det hela, och vi hinner knappast fram till kotkorna idag.
Fadern Någonting måste vi spara till i morgon.
Mostern Jag kan blanda korten, om ni tar med er kaffekopparna in i salongen.
 (går)
Fadern Jag går och tar fram mera sherry. (går)
Modern Nå, min son, är du hemma nu?
Sonen Ja, mor, nu är jag hemma. (De bryter upp.)

Andra scenen. – Modern och fadern.

Modern Nej, jag tänker inte ta emot henne.
Fadern Men du kan inte bara frysa ut henne så där.
Modern Jag kan inte låta henne träffa min son.
Fadern Men hon är i alla fall modern till vår enda sonson.
Modern Tror du det?
Fadern Vad menar du?
Modern Kan hon verkligen ha fött barn med en man för att sedan svika honom?
Fadern Jag förstår inte vad du talar om.
Modern Om hustrun till min son sviker honom kan hennes barn inte vara min sonson.
Fadern Du vet inte vad du talar om, kvinna! Tygla din fantasi!
Modern Jag kan inte träffa henne.
Fadern Du måste ta emot henne för vår sons skull. Det är honom hon vill träffa och inte oss.
Modern Vad kan hon vilja honom annat än ont? Varför vill hon träffa honom om hon inte vill att hennes son skall träffa honom?
Fadern Det vet du mycket väl. Hennes son är lycklig med sin nya far och känner inte längre sin gamla.
Modern Därför vill jag inte träffa henne.
Fadern Du är hjärtlös.
Modern Nej, jag är en moder.

Fadern Ulla har lidit mycket.
Modern Vår son har lidit mera.
Fadern Tillsammans har de lidit mest. Därför måste du låta henne träffa honom.
Modern Över min döda kropp!
Fadern Det är enda sättet att kanske låta Putte få träffa sin son.
Modern Hon är ingen riktig moder.
Fadern Du har ingen rätt att döma henne.
Modern Du har ingen rätt att döma mig.
Fadern Gud skall döma dig om du vägrar ta emot henne.
Modern Gud har ingenting med denna saken att göra.
Fadern Då är det dags att han får det.
Modern Ulla är gudlös i sin onaturlighet. Jag kan aldrig förlåta henne.
Fadern Det var Putte och inte hon som ville skiljas.
Modern Hon gav honom anledning.
Fadern Tror du inte att skulden lika mycket kan ha varit hans? Tror du inte helt enkelt att han tröttnade på henne?
Modern Det gav henne ingen anledning till otrohet.
Fadern Var hon då otrogen? Den anklagelsen har Putte aldrig formulerat.
Modern Han har aldrig anklagat henne. Endast du har gjort det.
Fadern En moders instinkt är ofelbar.
Modern Det ger dig ingen anledning till hat.
Modern Jag hatar inte. Jag bara älskar. Jag vet hur sårbar Putte är. Jag vill inte att han skall lida mera. Jag vill bara skydda honom. Jag vill bara skona honom från ytterligare plågor. Förstår du inte det? Jag har ingenting emot att få träffa Ulla, men jag vill inte att Putte skall behöva träffa henne.
Fadern Du måste låta honom göra det.
Modern Varför?
Fadern För hans egen skull. Du måste låta honom få behålla kontakten med sin son.
Modern Och om det inte är hans son?
Fadern Du har ingen anledning att betvivla det.
Modern Han har tvivlat på det själv.
Fadern Även om han har gjort det har du ingen rätt att göra det. Dessutom tycks du vägra vilja se den andra sidan av saken. Tänk om Pelle verkligen är Puttes son och du förskjuter både Pelle och hans mor för alltid? Tänk på att Pelle är den enda som kan föra vårt namn vidare. Tänk på att du står i färd med att göra något som du kan få ångra. Tänk om du gör det och Pelle sedan blir omisskännligt lik vår son? Ge Ulla en chans. Det är allt vad Ulla begär. Och i rättvisans namn är du skyldig henne att få uppträda för sin sak.
Modern Jag skulle inte kunna träffa henne.
Fadern Du måste.
Modern Jag kan inte förstå mig.
Fadern Inte konstigt att Ulla inte låter sin son få träffa dig.
Modern Du går för långt.
Fadern Du går för långt i din ofelbarhet och intolerans. Betänk, att Putte mycket väl kan ha haft någon skuld till skilsmässan, även om den var den minsta tänkbara. Det är faktiskt mänskligt omöjligt att Ulla kan ha haft all skulden därtill ensam.
Modern Hon sökte sig till en annan!
Fadern Det var kanske hans fel. Hon kan ha rätt i att det var han som försummade henne, och själv har han tagit på sig hela skulden för skilsmässan.
Modern Du får inte stå hindrande i vägen om hon nu vill försona sig med honom.
Fadern Låt dem få träffa varandra. Men bakom min rygg.
Modern Det blir Ulla tacksam för.

Modern Jag önskar jag kunde säga det samma för Puttes del.
 Jag går upp i övre våningen.

Fadern Jag kan ta emot Ulla ensam. (*Modern går.*)
 (*Fadern går till bordet och tömmer eftertänksamt två glas sherry
 innan han går och öppnar dörren.*)

Fadern (öppnar dörren) Välkommen, Ulla. Ursäkta att du fick vänta.
 Mamsi mår inte riktigt bra, och här såg dessutom så osnyggt ut.
 Vi ville hedra dig bättre när du för en gångs skull ville komma hit.

Ulla (kommer in) Putte ville träffa sin son. Var är han?

Fadern Putte kommer strax.

Ulla Vad är det för fel på svärmor?

Fadern Hon mår inte riktigt bra.

Ulla Tack, farbror, men du behöver inte ljuga för mig. Jag vet att hon inte vill se mig. Hon tror att lille Per inte är Puttes son. Jag vet vilka rykten hon sprider om mig. Jag vet att jag är en dålig kvinna.

Fadern För Guds skull, Ulla-lill, sitt ned och ta det lugnt. Vill du ha en liten sherry?

Ulla Ni tycks ha druckit många strax innan jag kom.

Fadern Bara jag. Jag svepte två. (*blinkar med ögat.*) Du vet att Märta aldrig dricker särskilt mycket utom rödvin.

Ulla Hur mår hon annars? Jag saknar henne så. Jag saknar er båda.

Fadern Tack för det. Hon är så glad över att Putte är hemma igen.

Ulla Hur är det med honom?

Fadern Jo, tack, han är återställd.

Ulla Är han förändrad på något sätt?

Fadern Han är bara äldre, lugnare och kanske något mera frånvarande.
 Det är något inåtvänt som är nytt och främmande i hans ögon.
 En främling skulle tycka att han var arrogant.

Ulla Märks det att han har varit sjuk?

Fadern Nej.

Ulla Gudskelov!

Fadern Men han har blivit grå.

Ulla I håret?

Fadern Ja, litet.

Ulla Kommer jag att känna igen honom?
 (*Putte kommer in, stannar när han får syn på Ulla.*)

Putte Goddag, Ulla.

Ulla Goddag, Putte. (*reser sig*)

Fadern Nej, sitt ner, för Guds skull, Ulla, och sätt dig du också, Putte. Ta dig en sherry.

Putte (står) Nej, tack.

Ulla (står fortfarande) Du har inte förändrats.

Putte Men du har magrat.

Ulla Det är inte ditt fel.

Putte Hur mår du?

Ulla Det är vad jag borde fråga dig.

Putte Du kan själv se. Jag mår som jag ser ut. Får jag träffa min son?

Ulla Ja, det får du, men på ett villkor.

Putte Nämn det.

Ulla Att du också träffar mitt andra barn.

Putte Med Johan?

Ulla Ja.

Putte Du gör det inte lätt för mig.

Ulla Du har inte gjort livet lätt för någon av oss.

Fadern (fyller på sitt sherryglas med en suck) Det är bäst att jag lämnar er två ensamma.
(går)

Putte Vad vill du egentligen?

Ulla Jag vill att du ska veta att jag inte älskar dig mindre än vad jag alltid har gjort.
Även mitt andra barn är ditt.

Putte Vad säger du?

Ulla Min andra man har aldrig kunnat ersätta dig.

Putte Hur kan du be mig erkänna ett barn som inte är mitt?

Ulla Jag ber dig inte erkänna det. Jag ber dig bara tolerera det.

Jag ber dig bara respektera mig och mina båda barn, vems de än är.

Putte Du gör mig galen.

Ulla Nej, lyssna litet. Pelle är din egen son och ingen annans och min enda kärleks barn. Gossen Holger fick jag med Johan men endast med dig i tankarna. Jag låg aldrig med Johan. Jag låg i tankarna endast med dig, alltid, någonsin, och Holger liknar faktiskt dig mera än han liknar Johan. Läkarna säger att sådant kan förekomma. Därför är båda pojkarna dina. De uppfostras i din anda, och lyckligtvis är Johan så litet hemma att jag kan forma deras pappa mera efter din teckning än efter hans. Hans är ansvaret, men din är själen, och det är din själ och ingen annans som även finns i de båda pojkarna och i ingen mer än den andra.

Putte Man säger att Pelle glömt mig.

Ulla Det är inte sant. Han har fått veta allt om dig och är mera påverkad av ditt minne än av Johans närvaro.

Putte Vad vill du?

Ulla Jag vill sona vad jag har förbrutit mot dig. Min är skulden för allt vad du har fått lida.

Putte Jag var lika skyldig själv som du och kanske till och med mera skyldig än du.

Ulla Nej, min var skulden. Jag var otillräcklig.

Putte Du glömmet att jag tog initiativet till skilsmässan.

Ulla Felet därtill var mitt, och det ämnar jag bevisa. Putte, innan du kom hem ville jag aldrig se dig mer. Jag var rädd för din återkomst. Jag tänkte på mig själv och på min etablerade lycka med Johan. Jag ville inte ha mina cirklar rubbade.

Men jag har alltid älskat dig och allenast dig. Om du vill skall jag överge Johan och återvända till dig. Jag skall ge dig både Pelle tillbaka och en son till som är lik dig och som du ska få adoptera. Älskade Putte, du har aldrig lämnat mina tankar.

Putte Inte du heller mina. Men tyck inte synd om mig.

Ulla Det är inte tycke. Det är kärlek.

Putte Du handlar ändå fel mot dig själv om du överger din nuvarande ställning. Har du glömt hur mycket ont jag gjorde dig och hur brutal och hänsynslös jag kunde vara mot dig?

Ulla Ja, det har jag glömt för länge sedan. Det har jag glömt för så länge sedan att sådant aldrig har förekommit.

Putte Du idealiserar mig utan anledning.

Ulla Om det är något jag har så är det anledning därtill.

Putte Kära Ulla, du måste förstå att det inte går. Jag kan inte göra så mot din man. Kärleken får aldrig vara så grym och hänsynslös att den krossar relationer för sin egen skull. Om du sviker Johan sviker du kärleken, ty du är gift med honom.

Ulla Enligt katolsk tro gäller endast det första äktenskapet.

Putte Det brast en gång för alla, och det vet du.

Ulla Ett sant äktenskap kan aldrig brista.

Putte Mitt har brustit, och det kan aldrig repareras.

Ulla Ingenting är så hopplöst att det ej kan repareras.

Putte Jo, allting är så hopplöst om du har upplevt sinnessjukhuset i Vancouver.

Ulla Det tror du bara.

Putte Nej, det vet jag av erfarenhet.

Ulla Jag vill ge dig allt.

Putte Jag har en gång gett dig allt, och det ångrar jag inte, men jag har ingenting kvar att ge.

Ulla Om någon är obotligt generös av naturen så är det du.

Putte Du vet mycket väl att jag inte ens kan försörja mig. Jag har pension och till och med något så förnedrande som en sjukpension. Jag har papper på att ha varit obotligt sinnessjuk, och för det pappret får jag pengar för resten av mitt liv.

Jag är ett prostituerat vrak av en människa.

Ulla Nej, du är min man.

Putte Din förra man är död, och du är omgift med Johan.

Ulla Vill du inte se din son?

Putte Jo.

Ulla Du får inte se honom om du inte också accepterar Holger. De är bröder av samma far, som var min första man, och den mannen är du. Du måste ta ansvar för dem båda eller för ingen.

Putte Du är grym.

Ulla Nej, bara konsekvent och rättvis.

Putte Hur olycklig vill du göra mig?

Ulla Jag vill bara tvinga dig att bli lycklig.

Putte Då väljer jag hellre olyckan, ty lycka under tvång är värre än olycka.

Ulla Du vet inte själv vad ditt eget bästa är.

Putte Nej, men jag kan se vad det sämsta är, och jag vill inte förvärra det.

Ulla Är jag så ful, så fränstötande, så föråldrad, så tröttsam och så uttråkande?

Putte Du är alltjämt den vackraste i världen och den charmigaste. Du kommer aldrig att förlora din ungdom.

Ulla Ändå lämnar du mig därhän?

Putte Jag vill inte göra dig olycklig.

Ulla Jag är den enda som kan göra dig lycklig.

Putte Men på din egen lyckas bekostnad. Farväl, Ulla. Gå hem till Johan och glöm mig. Du ser mig aldrig mer. Och nämn aldrig mitt namn för min son mer.

Ulla Är det egoism eller galenskap?

Putte Det är sunt förnuft.

Ulla Ingenting är omänskligare än det.

Putte Men ingenting är nödvändigare. Jag har avstått från kärleken, Ulla, för tid och evighet. Den berör mig inte längre. Jag är impotent, om du så vill. Jag är likgiltig för alla kvinnor och tål inte röra vid dem mera. Jag är för gammal för dig. Min själ är lastgammal, men du är ännu barnet och måste utnyttja din ungdom.

Ulla Du älskar mig inte.

Putte Jo, det gör jag, och mer än du kan ana.

Ulla Då kan du inte avstå från mig.

Putte Din själ är min för evigt, men din kropp har jag sagt upp bekantskapen med.

Ulla Även om du avstår från kärleken måste du inte avstå från mig.

Putte Jo, det måste jag, ty för att själv någonsin kunna få någon frid måste jag även lämna dig i fred.

Ulla Du älskar mig!

Putte Ja, det gör jag. Gå nu.

Ulla Du vet inte vad som är bäst för mig och ditt barn.

Putte Jag tänker bara på honom och hans framtid. Han är allt jag har. Farväl nu.

Ulla Kom tillbaka!

Putte Jag har kommit tillbaka, och det var ett misstag.
Ulla Skall du lämna oss igen?
Putte Jag har redan gjort det teoretiskt.
Ulla Vi överger dig aldrig.
Putte (*tar henne i sina armar*) Älskade Ulla, gå härifrån nu och kom aldrig mer tillbaka. Och om du en enda gång vänder dig om när du går ut härifrån så är du förlorad och lille Pelle också. Har du förstått?
Ulla Den där farliga blicken har jag alltid fruktat.
Putte Gör som jag säger om livet är dig kärt! (*skjuter henne ifrån sig*)
Ulla Du är vild!
Putte Ja, det är jag!
Ulla Nåväl, jag skall gå nu, men om du ångrar dig så är det bara att ringa. Mitt löfte till dig står fast för evigt.
Putte Gå nu, och se dig inte om!
Ulla Jag älskar dig, min ende riktige man. (*går utan att vända sig om*)
Putte (*förkrossad*) Varför vände hon sig inte om! Varför vände hon sig inte om!
Fadern (*in*) Har hon gått?
Putte Ja, pappa.
Fadern Får du träffa Pelle?
Putte Nej, pappa. Jag får aldrig träffa varken henne eller min son mer. (*Fadern tittar tomt och hopplöst efter honom när han långsamt går ut utan att vända sig om.*)
Fadern (*instinktivt*) Gå inte bort, min son. (*Putte stannar och vänder sig om.*)
Putte (*efter en stund*) Jag måste, pappa. Det var fel av mig att komma tillbaka.
Fadern (*är förstummad*)
Putte Jag skulle aldrig ha kommit hem igen. Jag har bara väckt sorg i allas hjärtan som jag fått träffa.
Fadern (*försöker behärska sig*) Min son, du kan inte mena allvar. Du har ju nyss kommit hem. Du kom ju igår. Vad går det åt dig?
Putte (*tiger*)
Fadern Du har ju själv sagt att du aldrig har varit lycklig utom här. Vi ser själva hur du lever upp och blir frisk på en dag så fort du kommer hem. Söker du dig till din enda fasta punkt i tillvaron bara för att genast överge den? Det är dårskap, min gosse.
Putte Tvärtom, pappa. Med min visdom kan jag endast ständigt plåga och bedröva er dårar, som lever i era ljusa drömmar som bara är blindhet.
Fadern Visserligen har du varit sjuk, men det berättigar dig inte till återfall.
Modern (*kommer in*) Hörde jag rätt? Funderar du på att lämna oss?
Putte Ja, mor.
Modern Det får du inte göra, inte nu. Din syster kommer i morgon med sin man. Du får inte förolämpa dem.
Putte Eivor eller Sonja?
Modern Eivor kommer enkom för att få träffa dig.
Putte Min lillasyster.
Modern Ja.
Fadern Lugna dig, min son, och fatta inga överilade beslut. Det har du gjort i tillräckligt hög grad i det förgångna. Vila och ta det lugnt. Vad du behöver är att få träffa människor; och inte bara Eivor och Sven kommer i morgon, utan sedan kommer även din stora syster med hela sin familj. Du måste unna dig livet.
Lev, min son, och glöm dig själv. Glöm dina sorger och lev för andra i stället. En människa är bara så lycklig som han lever för andra.
Putte Tack, pappa. Det är mycket sant. Jag skall ge familjen en chans. Men ingenting kan hindra mig från att fly från mig själv om det skulle behövas.

Modern Tycker du så litet om dig själv?
Putte Ja, mor, jag hatar mig själv som ingen annan i världen, ty jag kan aldrig slippa mig själv. Jag är outhärdlig för mig själv. Därför är det viktigt, som pappa sade, att jag får träffa andra än mig själv. Jag hoppas de är bättre än jag själv. Annars måste jag resa och fortsätta fly från mig själv.
Modern (lägger handen på honom) Kom nu, min gosse. Jag har kokat kaffe åt oss där ute. En kopp kaffe löser alltid alla bekymmersamma hjärnknutar.
Putte Ja, men endast tillfälligt, mamma. *(De går ut.)*

Tredje scenen.

Modern Vad det är spännande att Eivor och Sven kommer! Tycker du inte det, *Putte* liten?
Putte Mamma, gör inte saken värre än vad den är.
Fadern Så du talar till din moder!
Putte Dina känslor, mamma, är icke mina.
Modern (till fadern) Vad menar han? Jag förstår inte vad han menar. Har du inga känslor för din syster, *Putte*?
Fadern Svvara din moder.
Putte Känslor? Känslor? Jag skakar av feber! Jag vet inte om jag kommer att överleva mötet med dem! Jag förgås av nervositet! Jag får epileptiska anfall! Är det nog?
(går ut och smäller igen dörren efter sig.)
Fadern Han är bara nervös.
Modern Hur kan han tala så hårt till sin mor?
Fadern Glöm inte att han har varit sjuk.
Modern Påminn mig inte om det! Jag börjar bara lipa! *(gråter)*
Fadern (tröstar henne) Så! Så!
(Det knackar på dörren.)
Modern Herre Jess! Nu kommer de!
Eivor (kommer självmant in och kastar sig i faderns armar) Hej, pappa!
(Hon har en onaturlig babyröst.)
Fadern Min älskade dotter! *(De kramas en lång stund.)*
(Hennes man Sven kommer efter med alla kappsäckarna. Han är stor, fet, tyst och försagd.)
Modern Min älskade dotter! *(kramar om henne i sin tur.)*
Fadern God dag, Sven! Hur har resan varit? *(sträcker fram handen.)*
Sven Lagom ansträngande.
Modern Du kan inte tro hur mycket vi har saknat dig, älskade flicka!
Eivor Är *Putte* här?
Fadern (glömmer Sven) Han kommer när som helst.
Eivor Men mamma, du har ju gråtit!
Modern Har jag det?
Fadern Hon har bara skalat lök.
Modern Nej, min älskade flicka, jag gråter för att du är här igen.
Eivor Men var är *Putte* då?
Fadern Han kommer strax.
Sven God dag, kära svärmor. *(sträcker fram handen)*
Modern Jaså? Goddag, Sven! Hur har resan varit?
Sven Lagom ansträngande.
Eivor (skriker) *Putte!* *(tystnad)* Han är inte här. Varför är han inte här? Ni lät så mystiska när ni talade om honom. Vad är det med honom? Är han inte frisk?
Fadern Ingen är friskare än han.

Eivor Men var är han då? (*skriker igen:*) Putte!

Putte (*kommer in*) Jag är nog här.

Eivor Jaså, där är du, din drullputt! Varför gömmer du dig?

Putte (*ser på henne noga*) Jag känner inte igen dig.

Eivor Desto bättre känner jag igen dig. Kom i mina armar, Putte!
(*Hon omfamnar honom. Han besvarar omfamningen lamt.*)

Putte Vad är det med din röst, Lillan?

Sven (*ingriper*) Goddag, Putte! Roligt att träffas igen! (*skakar energiskt hand med honom.*)

Putte Är det Sven, det här? Ja, det är det. God dag, Sven. Hur mår din teknik?

Sven Jag har hela verktygsarsenalen med mig, om här är något som behöver lagas.

Putte Du vet att vi inte har några maskiner här på Solkulla.

Sven Det är hög tid på att ni börjar installera några.

Modern Kära Sven, jag har sagt det förut, och jag säger det igen, att här behöver vi inga smutsiga pestspridande miljöfarliga maskiner.

Sven De kommer hit förr eller senare vare sig ni vill det eller inte och om inte förr så när ni väl är döda.

Putte Så talar en tekniker.

Modern (*till fadern*) Menar han vad han säger?

Eivor Bry er inte om honom. Han är sådan.

Putte Varför gifte du dig med honom då?

Eivor Det var inte jag som gifte mig med honom. Det var han som gifte sig med mig.

Fadern (*avses*) Det blir värre och värre.

Putte Men du sade ja till honom.

Eivor (*trotsigt*) Ja, det gjorde jag. Och det är alltid bättre att säga ja än att säga nej, som du gjorde till din fru efter att ha gjort henne med barn.

Putte Ska vi börja gräla nu igen?

Eivor Jag retas bara.

Putte Men varför talar du med den där förställda rösten?

Sven (*ingriper*) Hon blev sådan efter en operation.

Putte Var det strupcancer?

Sven (*försagt*) Nej, det var det inte.

Fadern Hur kom vi in på detta samtalsämne?

Eivor Det syns inte alls att du just har kommit ut från ett sinnessjukhus.

Putte Det är inte meningen heller.

Modern Älskade vänner, låt oss inte prata om världsliga ting nu, utan låt oss gå in till kaffebordet. Det väntar på oss.

Eivor (*beslutsamt*) Jag måste få tala med Putte privat först.

Sven Jag dricker gärna kaffe.

Putte Gå ut med dina svärföräldrar. Eivor vill bara tala några ord med mig.
(*Sven och modern och fadern går ut tillsammans.*)

Modern Dröj inte för länge, barn. Kaffet kallnar. (*går*)

Putte Vad är det med dig, Eivor?

Eivor Putte! Jag kan inte tro att det är du! (*Hon kramar honom ännu en gång.*)

Putte Varför gråter du?

Eivor Jag gråter för din skull.

Putte Varför?

Eivor Har du aldrig gråtit själv?

Putte Jo, men aldrig så att det har märkts offentligt.

Eivor Om du visste vad allt du har ställt till med!

Putte Tror du inte jag vet det?

Eivor Nej, det tror jag inte att du vet.

Putte Mitt enda misstag var att jag någonsin gifte mig.
Eivor Nej, ditt enda misstag var att du någonsin skilde dig.
Putte Om jag inte hade gift mig hade jag aldrig behövt skilja mig.
Eivor Du hade inte behövt skilja dig fastän du var gift.
Putte Hon älskade en annan. Jag kände henne aldrig. Felet jag begick var att gifta mig oerfaren, och det fick jag bittert betala för.
Eivor Och alla dina anhöriga med dig.
Putte Du också?
Eivor Jag också.
Putte Hur då?
Eivor Min man ville aldrig ha barn med mig.
Putte Varför gifte han sig med dig då?
Eivor Han ville det ännu när vi gifte oss.
Putte Vad fick honom att ändra sig?
Eivor Du.
Putte Hur då?
Eivor När du åkte in på sinnessjukhus fick han för sig att det kunde gå i slakten.
Putte Vilken idiot! Typiskt en materialistisk dataingenjör! Och du fann dig i en sådan förödmjukelse?
Eivor Jag skulle aldrig ha fått någon annan.
Putte Hur så? Du är vacker ännu idag.
Eivor Jag fick livmoderscancer.
Putte (*chockad*) Vad säger du?
Eivor (*skriker*) Jag fick psykosomatisk livmoderscancer för att jag var livrädd för att få barn med sådana anlag som dina!
Putte Snälla du, tyst! Föräldrarna kan höra!
Eivor Hela världen får gärna höra! Vet du varför jag talar som jag gör?
Putte Är det ett resultat av operationen?
Eivor Nej! För att jag aldrig fick barn! För att fylla tomrummet efter de barn som jag aldrig fick själv har jag själv gjort mig till ett barn! Jag själv är det enda barn jag har och som jag får älska! Och det är ditt fel! Varför blev du någonsin galen?
Putte Snälla nån!
Eivor Store bror! Jag älskade dig! Jag avgudade dig! Du var min idol! Och så gör du bort dig och åker in på psykiatriska kliniken och sätts i tvångströja.
Putte Du har vanärat hela ditt släkte! Hur kunde du gå under på det sättet?
Putte Jag var aldrig i tvångströja.
Eivor Men du fick papper på din sinnessjukdom! Är inte det tillräckligt?
Putte Är inte din sjukpension tillräckligt för att du ska få rykte om dig som parasit så länge du lever?
Putte Kära nån!
Eivor Du har kanske lidit mer än någon annan, men genom ditt lidande har alla dina anhöriga blivit precis lika lidande som du! Varför kunde du inte förbli normal som alla andra?
Sven (*kommer ut*) Ebba lilla, vad du skriker! Dina föräldrar ryser. Kom och drick kaffe nu. Jag står inte ut med deras tystnad.
Eivor (*till Putte*) Hur kan du stå ut med att vistas i anständiga människors sällskap en enda minut!
Putte Det är det jag inte kan.
Sven Kom nu, min hustru och svåger. Kaffet kallnar.
Putte Låt det kallna. Vi är inte färdiga ännu.
Sven Färdiga med vad?
Putte Med dig.
Sven Vad har du emot mig, Putte? Är jag inte en hederlig människa?

Du har alltid varit ytterst nedlåtande mot mig.

Putte Du är inte värdig min syster.

Eivor Det är han visst!

Putte Hör på dig själv, Eivor, och se på ditt liv och konstatera vad han har gjort dig till: en docka, ett åtlöje, ett fiasko.

Sven Eivor har ingenting att förebrå mig, men vi har båda mycket att förebrå dig.

Putte Jag även. Men du har förstört Eivor.

Sven Hur då?

Putte Du har kvävt hennes liv och själ i din förbannade materialism. Vi uppfostrades med skönhet, kultur och andlighet, och allt detta underbara har du hos Eivor förtrampat och begravt levande under ditt sterila misslyckande som människa.

Sven Du vet inte vad du säger. Jag går härifrån. Du är sjuk, svåger.

Putte Nej, du är sjuk, som inte kan se din egen blindhet.
Du är en automat som inte kan avla barn.

Eivor Putte, sluta!

Putte Låt honom försvara sig om han kan.

Sven Jag skulle kunna dra dig inför rätta för vad du nu har sagt, om inte min vördnad för din familj och hänsynstagandet till din sjukdom avhöll mig. Alla vet ju att du inte är riktigt klok.

Putte Ja, alla som inte är riktigt kloka vet det, ty de kan inte förstå vad som övergår deras förstånd. Du är en nolla, Sven, en fulländad, perfekt nolla i samhällets perfekta datorsifferkombinationer. Du är något blott för att du tjänar samhället. I dig själv är du ingenting. Men jag är ingenting i egenskap av samhällsparasit, men som individ har jag mer än vad jag någonsin skulle kunna få om jag bytte med dig.

Sven Det här leder till ingenting. Kom nu, Ebba, och drick kaffe.
Låt din stackars bror rasa allena så mycket han vill.

Fadern (kommer ut) Varför kommer ni aldrig?

Eivor Vi hade en del viktiga saker att resonera om först.

Fadern Ni får mamma att tro att ni grälar.

Putte Var lugn, pappa. Vi kan inte slå ihjäl varandra.
Vi försöker bara förstå varandra lite bättre.

Fadern Om det är vad ni gör så är allt gott och väl.

Putte (till Eivor och Sven) Är ni kaffetörstiga?

Eivor Jag tror det.

Sven Vi kunde behöva återhämta oss med en kopp kaffe.

Putte Då ska jag inte stå hindrande i vägen. Kom, och låt oss dricka kaffe. (*de gå ut.*)

Eivor (dröjer kvar med Putte) Putte, jag trodde aldrig jag skulle få återse dig levande.

Putte Det har du heller inte fått göra.

Eivor Vad menar du?

Putte Jag har varit död ända sedan jag lämnade Ulla. En man utan kvinna är en frukt som fallit från trädet: den kan aldrig mogna mer utan endast ruttna.

Eivor Du är ännu ung.

Putte Nej, jag är alltför gammal, alltför gammal.

Eivor (hårt) Då är det av avund som du inte vill låta mig vara lycklig i fred med Sven. Du har själv misslyckats i ditt äktenskap, och därför vill du spräcka även andras.

Putte Var du lycklig med Sven om du kan det. Han är kanske bra för dig. Han är ju duktig och praktisk och kanske behövs i vår alltför spirituella och andligt belastade familj, där alla endast följer sina känslor. Var lycklig med Sven om du kan det. Jag missunnar dig inte honom. Jag tycker bara att du hade förtjänat någon bättre.

Du har inte bara gjort honom impotent med att skämma bort honom – du har dessutom gjort honom så fet att han inte kommer att kunna bli gammal, så vida han inte bantar trettio kilo.

Eivor Vad du måtte vara olycklig, som kan vara så sarkastisk.

Putte Inte olycklig – nykter. Endast berusade och okunniga är lyckliga.

Jag har oturen att vara varken berusad eller okunnig.

Eivor (omfamnar honom) Jag önskar att jag kunde göra dig lycklig igen.

Putte Det är för sent.

Eivor Vi var ändå lyckliga som barn.

Putte Du är det fortfarande, och det är min lycka.

Eivor Kan du vara lycklig i andra människors lycka?

Putte Det är den enda lycka jag har.

Eivor Då finns det hopp för dig.

Putte Nej, det gör det inte. Min lycka i andra människors lycka är min olycka, ty den plågar mig, men jag frossar i att plåga mig i den.

Eivor Du har lidit för mycket.

Putte Nej, för litet.

Eivor Är lidandet så ljuvt?

Putte Det är så ljuvt när det är överståndet.

Eivor Det är inte alltid jag förstår dig.

Putte Jag är tacksam för det minsta som någon kan förstå mig någon gång.

Sven kan aldrig förstå mig. Inte mina föräldrar heller.

Eivor De kan känna desto mer för dig.

Putte Och det är ännu värre.

Eivor Du är besynnerlig.

Putte Nej, bara ärlig.

Eivor Vad du än säger och tänker och gör, så är du ändå alltid min bror.

Putte Det är jag tacksam för att jag får vara.

Eivor Vi är alla utbölingar i den här konstiga familjen. Därför behöver vi varandra så innerligt. Jag skulle inte kunna leva om du gick bort.

Putte Vi skall vara tacksamma för att vi får vara oss själva och ändå leva.

Det är inte alla som kan det, då det är för svårt.

Eivor Tack för att du valde att leva.

Putte Livet och döden är samma sak.

Eivor Men du valde att komma tillbaka. Tack för att du ville fortsätta finnas till.

Putte Jag ville det inte, men det blev så.

Eivor Tack för att du inte övergav oss.

Putte Det gör jag aldrig.

Eivor Du gjorde det tillfälligt.

Putte Vad man gör tillfälligt räknas inte. Endast det som varar för evigt är av någon betydelse.

Eivor Ingenting varar för evigt.

Putte Jo, vi gör det alla i någon mån.

Eivor I så fall är det tack vare dig.

Putte Nej, i så fall är det tack vare ödet.

Eivor Jag tror att jag äntligen småningom börjar förstå dig.

Putte I så fall vill jag tacka dig för att vi förstår varandra.

Eivor Vi försummar familjen.

Putte Nej, bara kaffet.

Eivor Det är nog kallt nu.

Putte Nej, på sin höjd är det nog bara ljuvt. Och det kan alltid värmas.

Eivor Liksom all kärlek, samhörighet och vänskap som svalnar.

Putte Men det gör den aldrig inom vår familj, ty vi är alla sådana människor som aldrig svalnar.

Eivor Tack och lov för det!

Putte Men det ger oss även våra lidanden.

Fadern (kommer ut) Kom och drick kaffe nu!
(*Eivor och Putte utbyter en blick.*)

Putte Efter vårt samtal blygs vi inför att synas äta, då det inte hedrar oss i samma grad som det samtal vi har fört.

Eivor Vi bör dock synas som vanliga människor, så att vi inte kommer i konflikt med mänskligheten.

Putte Du har rätt. Och kaffet kommer ju ändå sedan ut igen.

Eivor Så du säger!

Putte Är det inte sant?

Eivor Jo, men det är inte vackert.

Putte Ingenting påtagligt är vackert, då skönheten aldrig är konkret. Ty skönheten är själen i allt, som det inte är alla förunnat att få känna igen. Skenet bedrar alltid, medan sanningen endast alltid finns i det utsägliga. Döm därför aldrig efter skenet, ty därav följer endast orättvisa. Och vem kan döma det som icke kan bevisas vara påtagligt eller analyserbart? Själens skönhet är vad som oupphörligt förför hela människosläktet och leder det vilse på ödets vägar till dess fördärv, men det sker alltid med rätta, ty det är den processen endast som bevisar att mänskligheten är värd att älskas. Inte sant?

Fadern Prata skit kan du göra lika bra vid kaffebordet. Kom nu. (*de gå*)

Fjärde scenen.

Putte Nej, Eivor, jag tänker inte stanna en enda dag längre här än vad jag måste. Gränsen för vad jag kan uthärda är redan överskriden. Man kommer hem och tas emot med öppna armar som en förlorad son bara för att blott efter ett par dagar ha förlorat allt människovärde i andras ögon och sedan blott nödgas stiga ut för branten av förödmjukelser den ena värre än den andra. Min förnedring hemma är värre än vad den var på mentalsjukhuset. Det har inte gått en dag utan att någon har påmint mig om att jag är sjuk, att jag har papper på att jag är kroniskt sinnessjuk hur ogiltigt detta papper än är, och så vidare. Och värst av alla är din make Sven.

Eivor Försök stå ut med honom för pappas och mammas skull. Du ska veta att jag inte heller har haft det så lätt. Föräldrarna har aldrig tolererat Sven, och ändå vet åtminstone du hur genomduktig han verkligen är.

Putte Du har alltid varit bekväm av dig, Ebba. Du har alltid eftersträvat bekvämlighet, att få allting serverat för dig så lätt som möjligt, att eliminera allt besvärligt arbete. Du och din man tillhör båda den sköna nya tid som jag och föräldrarna aldrig kommer att kunna anpassa oss till: lättjans upplysta tidevarv, då allt arbete är onödigt då det utträttas av maskiner, då alla religioner är onödiga då förnuftet behärskar allt, och då till och med kärleken är onödig då mödrar kan befruktas artificiellt...

Eivor Nu är du elak igen.

Puttemedan jag och särskilt mamma aldrig kommer att kunna avstå från kristendomens mystiska självupppoffring med så primitivt leverne och så nära människokontakt som möjligt och där en av grundlagarna är, att ju mera onödigt arbete, desto bättre, då allt arbete är lustbetonat. (*en dörr går*)
Men vem är det som kommer?

Eivor Det kan inte vara stora syster redan.

Putte (reser sig) Jag fruktar att det är just vad det är.

Stora Syster (med man och tre barn stormar in) Hejsan allihopa!

Eivor Du tar oss på bar gärning.

Putte Du tar oss med storm.

Sonja Jag vet att vi kommer för tidigt, men det gör väl ingenting? Hejsan,

Putte! Du ser ju ut precis som vanligt! Inte ett grått hårstrå har du fått! Och alla som sagt att du blivit gammal över en natt!

Fadern (med modern, störtar in) Hejsan, stora flickan! Kommer du redan?
Du kommer inte en minut för tidigt!

Hennes man Jo, vi kommer faktiskt två timmar för tidigt.

Sonja Kan ni tänka er, att vi överraskades av en tromb utanför Esbo varför vi aldrig fortsatte norrut till Forssa som vi hade tänkt.
Därför utträttade vi i stället en hel del ärenden i Helsingfors och Borgå.
Men kom fram nu, alla barn, och hälsa på morfar och mormor!

äldsta pojken Hej, Morfar och Mormor!

Modern Goddag, Anton liten! Vad du har vuxit!
(*Alla barnen hälsar på morfar och mormor.*)
Vilka söta barn du har! Jag tror att de blir sötare för varje år!

Sonja Hälsa också på er moster och morbror!

dottern Goddag, morbror! Är det sant att du är sinnessjuk?

Sonja Tyst, Helena! Säger man så till sin morbror, hur sjuk han än har varit?

mannen Ursäkta våra barn, Putte. De menar inte vad de säger.

Sonja Men var är min svåger någonstans? Har du städat undan Sven, lilla syster?

Eivor Han är för tillfället ute på en promenad. Du får träffa honom sen.

Sonja Putte, jag måste få tala med dig i enrum innan du får något dåligt intryck av oss. Kan ni alla gå ut så länge? Ni kan väl gå och visa Solkullagodset för barnen medan jag talar med Putte?

mannen Kom, barn, låt oss gå ut. Följer ni med och visar oss runt, kära svärföräldrar?

Fadern Jodå, vi har mycket nytt här att visa er. Kom, barn, så skall ni få se den nya gungan! Kommer du med, Eivor?

Eivor Jag går med ut och letar rätt på Sven. Jag fruktar att han har gått och gömt sig.

Sonja Ni hittar honom nog. Gå ut med er nu, allesammans!
(*Alla försvinner ut utom Putte och Sonja.*)
Vad är det jag hör om dig, Putte? Hur kunde du hamna på anstalt, du som alltid var den klokaste i familjen?

Putte Och hur kunde du och din familj falla för en billig frälsningslära som bara ruinerar er ekonomiskt?

Sonja Det har ingenting med saken att göra. Kanske jag till och med min religion kan hjälpa dig mer än någon psykiater.

Putte Ingen kan hjälpa mig. Däremot fruktar jag att du och din familj ganska snart kommer att behöva ekonomisk hjälp om inte även psykologisk hjälp. Hur kunde du ge dig hän åt en så billig religion som är så lätt för envar att genomskåda?

Sonja Även du sysslade med den en tid.

Putte Ja, men jag övergav den snabbt. Men ni fastnade i den. Varför?

Sonja Det är den enda religion som kan rädda världen.

Putte Det samma säger alla väckelserörelser som behöver värva medlemmar för att överleva.

Sonja Men i det här fallet är det faktiskt sant.

Putte Jaså. Och vilket recept har din religion för att rädda världen?

Sonja Att alla skall bli frälsta.

Putte Och hur skiljer sig det receptet från alla andra religioners?

Sonja Du förstår inte. Denna religion är den enda rätta religionen.

Putte Det måste den vara, eftersom den är så himla dyr. Eivor påstår att du betalat femtio tusen kronor i avgifter till den.

Sonja Det är sextio tusen.

Putte Då var det inte så långt ifrån. Och vad har du fått för dessa sextio tusen kronor? Har du kunnat rädda världen?

Sonja Du hånar mig.

Putte Nej, men jag tvivlar på din religion. Varje religion hittills i världen som gjort anspråk på att vara den enda rätta har visat sig vara direkta omänskliga fiaskon.

Sonja Det är annat med den här.

Putte Hur så?

Sonja Den summerar alla tidigare religioner och har lärt sig av deras misstag.

Putte I stället begår den misstag som ingen tidigare religion begått, nämligen att ta duktigt betalt för att osjälvständigt folk genom den ska kunna få träffa Gud.

Sonja Den handlar inte om Gud.

Putte Jaså, har den avskaffat Gud också? Vilken sällsam religion! Vad tror den på då?

Sonja Varje människa är Gud, och den har möjlighet att plocka fram och utveckla det gudomliga hos varje människa medan allt icke gudomligt, alla svagheter, alla laster, alla mentala belastningar och störande minnen arbetas bort.

Putte Aha, jag förstår. Ni arbetar bort människans personlighet för att ge henne en ny, och denna nya personlighet passar er religion bättre. Ni skapar övermänniskor som inte längre syndar, inte längre älskar, inte längre odlar sina sentimentala minnen och inte längre kan visa sig ha svagheter. Er religion är alltså ingenting annat än hjärntvätt. Jag visste inte att någon i familjen kunde gå med på att låta sig hjärntvättas frivilligt. Är du färdigt hjärntvättad redan? Och är dina barn det också?

Sonja Nej, men vi är alla på rätt väg.

Putte Kära syster, du är galnare än jag.

Sonja Du skulle också kunna bli helt bra igen med vår religion.

Putte Och ni eftersträvar förstås världsherravälde?

Sonja Organisationen är redan utspridd över hela världen.

Putte Och den expanderar ständigt?

Sonja Oavbrutet.

Putte Och opposition inom organisationen mot organisationen förekommer inte?

Sonja Naturligtvis inte. Alla som trotsar våra regler och ifrågasätter ledningen deklareraras såsom fiender till vår religion för evigt, och ingen får sedan mera ha något med dem att göra. Och den som gör det ändå deklareraras även han.

Putte Det är med andra ord bannlysningssystemet och kättrarregleringen fast i ny form.

Sonja Systemet får inte ifrågasättas.

Putte Det systemet är i så fall lika mycket värt som varje diktatur i denna världen, som Rysslands KGB-väsen och som Kinas totalitära diktatur som förbjuder undersåtarna att skaffa sig mer än ett komma fem barn. Dra åt helvete med din och hela världens förbannade frälsningsläror och ideologier, kära syster! Inser du inte att det är just ofelbara system som gör världen galen, intolerant och omänsklig? Hur kan du tro någon människa om gott när du har fått uppleva att din egen bror, den bästa människa du har känt, med våld hållits inspärrad på sinnessjukhus? Hur kan du tro på världen mera? Hur kan du tro på något som människor kan hitta på?

Men för all del, gör det, om du därigenom kan bli lycklig. Men jag kan inte tro på något mänskligt påfund och inte ens på staten. Men jag kan heller inte bli lycklig.

(*Sonjas yngsta son kommer in.*)

Sonen Mamma, vi såg tranor flyga över fjärden, och vi hörde dem också! Kom med ut! Det kommer kanske flera!

Sonja Jag kommer genast, Urban. (*Sonen springer ut.*)

Putte Är han också frälst av din religion?

Sonja Inte ännu, men han hinner bli.

Putte Ändå är han religiösare än någon övertygad genombildad fanatiker i världen blott genom att han kan uppskatta naturen. Naturen – där har du allt liv, all mening och allt vad Gud är i denna världen. Jag skulle inte sakna människosläktet om det dog ut och allra minst mig själv, men om Guds fria natur upphörde att vara oändlig och allsmäktig i sin rikedom så skulle jag veta att Gud hade övergivit oss, och det skulle jag aldrig kunna acceptera. Lämna mig i fred för din religion och för människornas förbannade värld, men låt mig få behålla min kärlek till den fria naturen med allt dess omoraliska liv.

Det är all religion som jag begär. Jag skiter i alla andra.

Sonja Du har alltid varit obehärskad och oberäknelig, *Putte*.

Putte Lämna åtminstone din yngsta son i fred. Han är ung och ren och vet inte ännu hur onda människor kan vara. Låt honom förbli obefläckad. Bespara honom din dyra religion, som ruinerar alla som tror på den. Låt honom få förbli fri. Gör det experimentet och se vem som klarar sig bäst: han eller hans äldre religiösa syskon.

Sonja Jag måste låta honom få den uppfostran och den utbildning som han behöver.

Putte Du vill inte skona ditt eget yngsta och enda obefläckade barn?

Sonja Du låter som om du visste bättre än hans mor vad som var det rätta för honom.

Putte Jag är mera erfaren än du. Därför vet jag mer än du om de faror som hotar mänskligheten.

Sonja Vad är då mänsklighetens största fara?

Putte Människans största fara är människans egen ofelbarhet.

Du vet att din religion är ofelbar. Du vet att du är ofelbar som moder för dina barn. Socialisterna vet att deras system är ofelbart, och det samma vet katolikerna om sin kyrka och vetenskapsmännen om sina kalkyler, ingenjörerna om sin teknik och militärerna om sina vätebomber. Men alla motsäger de varandra. Alla vet de att de har rätt och att alla som är emot dem har fel. Vem har då rätt och vem har fel? Alla har fel som vet att de har rätt, ty endast den som kan förstå att han har fel kan även förstå vad som är rätt. Men ingen som förstår vad som är rätt vågar hävda att han har rätt. Att ha rätt måste leda till rättshaveri förr eller senare medan endast insikten om ens egen felbarhet kan leda en rätt med tiden.

Försök inte frälsa mänskligheten, *Sonja*. Bekämpa mänskligheten i stället, bekämpa dess ofelbarhet och det eviga universella rättshaveriet, och du skall finna, att de enda förståndiga människorna är de som ingen har velat lyssna på eller ta på allvar, som burats in för sina åsikter och satts på anstalt för sin goda vilja.

Jag hävdar inte att jag är klok, ty jag vet hur sjuk jag har varit, men jag hävdar däremot bestämt att ingen människa som har mera makt och inflytande än jag kan vara det minsta klokare än jag.

Jag ber dig att skona din yngste son från människans arvsynd ofelbarheten blott för min skull. Sätt inte in ditt barn på en religiös anstalt som med tiden kan visa sig värre än min, om den inte släpper ut honom igen, vilket i allmänhet ingen religion gör, i motsats till mitt sinnessjukhus.

Sonja *Putte*, du kan bara tala så om min religion emedan du vet så litet om den. Jag håller med dig om att alla religioner är värdelösa. Vem kan väl nu för tiden tro på att Jesus var Guds son? Vem kan väl ta reinkarnationstanken på allvar? Vem kan väl annat än avsky den islamitiska intoleransen under galna ledare som *Khomeini*?

Vem kan väl annat än hata allt vad socialism innebär när han fått skärskåda dess byråkrati och totala småaktighet? Men denna religion är annorlunda. Den ensam har

makt att förena alla religioner, ty den har kunnat urskilja vad som är bra med var och en av dem samtidigt som den har tagit avstånd från allt det som skiljer dem från varandra. Den har lyckats frambringa vad man kan kalla den minsta gemensamma nämnaren för alla religioner, och det är mer än guld värt.

Putte Vad är då den minsta gemensamma nämnaren? Kapitalism?

Sonja Nej, kärlek, hänsyn, respekt för sin nästa och förlitandet på Gud, som verkar hos envar genom samvetet.

Putte Det låter väldigt bra, men faktum återstår att dess trosbekännelse och världsförenande formel kostar alltför dyra pengar. Jag föredrar i så fall Buddhas och Kristus totala fattigdom.

Sonja Tror du då att han var Guds son?

Putte Det spelar ingen roll om han var Guds son eller inte. Det har andra hittat på om honom efter honom. Själv talade han bara i symboler och liknelser.

Det är hans praktiska exempel som spelar någon roll: hans fattigdom, hans mänsklighet, hans kyskhet och hans offerdöd på korset. Han dog för sitt ideal som var den totala självupppoffringen för det allmänna bästa.

Sonja Om du hyllar hans fattigdom så har du ingenting här på Solkulla att göra, ty detta ställe kostar pengar. Vi betalar skatt för det, vi betalar elektriciteten och telefonkostnaderna, det kostar att få maten hemkörd från butiken, och inte minst så är all den alkohol som konsumeras här ganska dyr. Om du vill vara konsekvent måste du avstå från allt detta. Och det gjorde du också tills du kom hem.

Putte Jag är medveten om mitt handlingssets motsägelsefullhet. Men detta ställe är inte bara kapital. Det är också en kulturhård och en helgedom åt Gud i naturen. Vi kommer hit för att återhämta våra krafter efter att vi under vinterhalvåret skaffat oss magsår under vårt stressade liv i storstaden, vi ägnar oss här åt minnen och kultur, under vår fritid här läser vi böcker som vi annars aldrig läser, vi fördjupar kontakten med varandra och lär oss därigenom bli bättre såsom människor, och framför allt så tjänar vi som ett kulturellt ankarfäste för alla svenskar i Finland som känner vår familj genom att vi kulturellt bättre än de flesta representerar finlandssvenskhetens kontinuitet här i Finland. Och vårt ansvar därigenom är större än vad som kan mätas i pengar.

Sonja Var det därför du kom hem?

Putte Nej, jag kom hem enbart av egoistiska skäl. Jag ville träffa min familj igen. Jag ville känna att jag hörde hemma någonstans i världen.

Sonja Genom att du hör hemma här och behåller kontakten med dina rötter har du ett hem vart du än reser i hela världen. Ty ett hem är mer än bara ens födelseplats och uppväxtort. Odlar man sitt hem har man ett fast ankare vart man än reser i världen och hör man hemma överallt. Endast om man bryter med sitt ursprung är man illa ute. Det trodde vi du hade gjort, och det hade du kanske delvis gjort också.

Men du kom till rätta igen och valde att komma tillbaka. Därför är du också räddad.

Putte För tillfället.

Sonja Om du så vill, men även för gott om du så vill.

Putte Ingenting gäller för gott och inte ens den sega finlandssvenskheten och inte ens detta Solkulla. Det som är gott kan endast överleva kriser. Om det icke drabbas av kriser kan det icke överleva. Och det är vad som är felet med din religion: den är för säker på sig själv, den är för perfekt för att kunna bestå, den gör det för enkelt för sina proselyter, den erbjuder ingen stötesten, som Jesus gör med sin korsfästelse, vilket allenast har gjort den religionen till den mest världsomfattande.

Genom dumma dogmer och påhitt har den splittrat sig till oigenkännlighet, men i grund och botten finner vi alltid korsfästelsen, som alltid måste fylla envar med eftertanke. Något sådant har icke din religion att uppvisa. Den saknar det där

lilla extra. Den är inte genialisk. Den är lika mekanisk och bekväm, andefattig och dum som vår svåger Sven, som aldrig kan avla några barn.

Sonja Du vet väl att det är Eivor som inte kan få några barn.

Putte Ja, men det blev så först efter att de varit gifta redan en längre tid.

De tänker bara på att leva livet och göra det bekvämt för sig. De skaffar sig inga stötestenar, och mig tog de avstånd från så fort de fick höra att jag var sjuk.

Sonja Vad du än gör, Putte, så bli aldrig bitter. Ingen av dina medmänniskor förtjänar det och inte ens de i din egen familj som har behandlat dig skymfligast.

Putte Kommer du att skona din yngste son för min skull?

Sonja Urban har alltid gått sin egen väg oberoende av oss, och det kommer han nog alltid att göra vad vi än säger. Men ingen kan hindra honom från att fördjupa sig i religionen om han själv vill det och allra minst vi eller du. Han måste själv få välja sin väg i livet.

Putte Som jag gjorde och blev så illa bränd för att ingen varnat mig.

Sonja Men du har klarat dig.

Putte Har jag det? Vad vet du om mig egentligen?

Sonja Ingenting.

Putte Nej, jag vet det. Men vet, att det inte går en dag utan att jag tänker på självmord, på att lämna er på nytt, på att strunta i hela världen. Särskilt frestande är detta om vintern när det är så kallt att man bara behöver gå ut i snön och somna bort i en snödriva utan att det gör ont eller att någon märker det, om man känner för det.

Sonja Varför har du aldrig gjort det?

Putte Det undrar jag också. Vad är det som håller hela denna förbannade mänsklighet vid liv trots allt? Vad är det som sedan 1945 oupphörligt har avhållit världen från att störta sig i kärnvapenkrig? Kan det verkligen vara sant som den galne Hegel menade, att "allt som sker är förnuftigt"? Dylika frågor kommer jag att grubbla över så länge jag lever.

Sonja Har du kommit fram till något?

Putte Inte ännu. Men jag kan inte upphöra med att ständigt sträva vidare och söka mig längre bort. Jag har grubblat så länge jag levat, min levnads grubbel är en irrfärd och evighetsvandring utan mål; och om jag som en tankens vandrande jude någonsin finner något mål trots allt så blir det av en ren oväntad olyckshändelse.

Som kvinna kan du kanske förstå det om jag citerar vad Ulla en gång sade till mig: att ett samlag bara är ljuvt så länge det pågår, och att nöjet tar slut så fort man kommer hem.

Jag vill därför aldrig komma hem. Jag vill bara leva och ständigt vandra vidare.

Jag har för tillfället mellanlandat här hos er, men för mig innebär det inte någon hemkomst. Tvärtom. Jag har kommit hem bara för att desto bättre kunna ta sats på nytt.

Sonja Hur länge tänker du stanna hos oss?

Putte Jag vet inte. Jag kanske reser i morgon redan. Jag överväger att resa härifrån varje dag.

Sonja Och det är inget knep för att få oss att ta desto bättre hand om dig?

Putte Just sådant krasst tänkande och sådan egoistisk misstro får mig att starkare än någonsin önska lämna er i sticket, ty det är vad ni förtjänar i sådana stunder.

Sonja Du har en väldigt hög tanke om dig själv.

Putte Nej, jag har väldigt höga tankar om mina medmänniskor, och ingenting smärtar mig så mycket som när jag berövas dem av mina medmänniskors reella låghet, vilket tyvärr inträffar regelbundet.

Sonja Har du även blivit besviken på mig?

Putte Ingen har gjort mig mera besviken, ty du var i alla fall min stora syster.

Sonja Du skulle aldrig ha lämnat Ulla. Du var lycklig bara tillsammans med henne. Så fort du lämnade henne blev du olycklig vilket du har varit sedan dess.

Putte Hon är omgift nu.

Sonja Hon gifte om sig för din sons skull.

Putte Som jag aldrig får träffa.

Sonja Det är ditt eget fel. Du vill inte träffa honom.

Putte Riv inte upp mina sår. Jag träffade Ulla i förrgår. Vi har diskuterat färdigt saken.

Sonja Kom hon hit själv eller gick du hem till henne?

Putte Hon sökte upp mig.

Sonja Hon älskar dig fortfarande.

Putte Jag vet.

Sonja Hon kan aldrig glömma dig.

Putte Jag vet.

Sonja Vad sade du till henne?

Putte (ryter till) Lämna mig i fred!

Sonja Jag kan slå vad om att du förolämpade henne.

Putte (som förut) Nej!

Sonja Du vet inte hur mycket ont du har gjort henne.

Putte (lugnare) Genom att skada henne har jag enbart skadat mig själv.

Sonja Det gläder mig att du har insett såpass mycket.

Putte Jag förbannar inte henne. Jag förbannar bara äktenskapet. Denna äckliga slemmiga stinkande sliskiga köttsliga förening av två människodjur som frossar i sin djuriskhet – det är detta jag förbannar och allt minne därav. Jag förbannar äktenskapet. Det var mitt livs enda misstag att gifta mig. Därigenom förstörde jag Ullas liv och mitt eget.

Sonja Men du fick en son. Du älskade henne.

Putte Ja, en stackars klen och sjuk son fick jag, som kommer att vara sin moder till en outhärdlig prövning så länge hon lever. Och hur länge kommer denne min stackars son att få leva? Jag är rädd att han kommer att dö så fort jag får se honom. Därför vill jag inte se honom.

Sonja Du är alltför dramatisk.

Putte Jag är alltför realistisk. Jag ser allting alltför klart. Jag förbannar äktenskapet, den sexuella akten, och all köttslig kärlek över huvud taget. Om mänskorna vill föröka sig, så låt dem göra det via provrör och sädesbanker, men låt dem lämna de stackars kvinnorna i fred, ty dessas psyken tål inte den sexuella aktens genomförings psykologiska belastning. De blir galna, precis som de piloter som fällde bomberna över Hiroshima och Nagasaki. De enda kloka människor jag någonsin träffat har varit jungfrur. Och alla män som ägnar sig åt sexuella övningar är ingenting annat än destruktiva barbarer och busar. Om den sexuella funktionen är nödvändig av naturen, så låt mänskorna ha sina flytningar nattetid medan de sover. Vad som vill ut kommer ut av sig själv när det behöver komma ut, precis som urinet. Men låt den som vill slippa knulla eller bli knullad. Och ingen vill det egentligen, ty konsekvenserna blir alltid alltför fatala.

Sonja Har du då älskat utan kärlek?

Putte Jag har älskat, och den sexuella akten förstörde min kärlek. Jag älskade Ulla tills vi gifte oss. Sedan dess har jag aldrig kunnat älska mera, ty sedan dess har kärleken för mig alltid varit synonym med samlag, och samlag är för mig vad som alltid måste förstöra all kärlek.

Sonja Du måste vara sjuk. Du är sjuk fortfarande.

Putte Det är ingenting nytt. Det säger alla. Till och med din dotter sade det helt öppet till mig.

Sonja Var sjuk då, men lämna oss andra i fred för din sjukdom.

Putte Vad är då min sjukdom? Ställ diagnos, du som är expert, som har funnit den enda sanna religionen och som har fött tre stycken felfria barn. Vad är det för fel på mig?

Sonja Du kan inte älska.

Putte Kan jag inte älska?

Sonja Nej, du har aldrig kunnat älska.

Putte Jag påstår motsatsen.

Sonja Bevisa att du har rätt.

Putte Hur?

Sonja Det blir ditt problem att fundera ut.

Putte Jag skall bevisa för dig att jag kan älska.

Sonja Gör det då.

Putte Men efter att jag bevisat det ser du mig aldrig mer och ingen annan i familjen heller.

Sonja Hotar du?

Putte Nej, jag bara konstaterar fakta.

Sonja Det sägs att inga människor är så svåra som astrologiska gränsfall, och du är född precis på gränsen mellan Vattuman och Fisk. Även din Ascendent finns där på gränsen. Vad är du egentligen?

Putte Det är det jag har ägnat mitt liv åt att försöka ta reda på.

Sonja Har du lyckats?

Putte Inte ännu.

Sonja Säg till mig när du äntligen vet vem du egentligen är.

Putte Jag är rädd att det då är för sent.

Sonja Vad tänker du göra?

Putte Jag vet inte.

Sonja Du är lika indefinit, mystisk och skum som alltid.

Putte Ja, jag är rädd för det.

Sonja Hur kan vi då tro på dig?

Putte Lita blott på min kärlek.

Sonja Hur kan vi lita på den, då vi inte vet om du verkligen kan älska?

Putte Jag har sagt dig, och jag säger dig igen, att jag skall bevisa för dig att jag kan älska.

Sonja Gör det då!

Putte Bli inte arg.

Sonja Det blir jag om du misslyckas.

Putte Efter att jag har lyckats skall du sedan aldrig mera behöva bli arg på mig.

Sonja Tror du det är möjligt?

Putte För Gud är ingenting omöjligt, och inte ens det att få en kvinna vänligt stämd för gott emot mannen. Ty det är den omöjligaste freden att skapa här på jorden.

Sonja Jag får gå ut till min familj nu.

Putte Gå du. Det blir väl kaffe så småningom.

Sonja Kom med ut.

Putte Varför?

Sonja Jag har ju lovat att för din skull skona min yngste son från mina religiösa griller.

(De gå ut tillsammans.)

Femte scenen.

Sonja Vem ska spela med vem?
Fadern Det måste vi dra lott om.
Modern Alla måste få spela med alla. Annars är det inte rättvist.
Eivor Är vi inte ganska många som deltar?
Putte Hur många är vi?
Fadern En, två, tre, fyra fem, hur är det med Sven?
Eivor Han spelar inte. Han läser hellre.
Sonja Och min man är i Borgå, så vi är bara fem.
Fadern Vi lottar om vem som får spela med vem och vem som blir utanför i första omgången. Högst och lägst spelar med varandra. Mellersta kortet blir utanför.
(drar ett kort) Jag drar en spader tria.
Modern Jag fick ruter tie.
Putte En kung.
Eivor En hjärter femma.
Sonja En knekt.
Fadern Det blir jag och Eivor mot dig och Putte. Mamma blir utanför.
Modern Det passar bra, för jag måste ändå städa i köket.
Eivor Du får komma ut och ge goda råd ibland, mamma.
Putte När vi ber om det.
Sven Jag sätter mig och läser så länge.
(sätter sig i bakgrunden med en billig pocketlektyr)
Fadern Vem delar?
Eivor Jag kan dela. Det var så länge sen.
Fadern Då får Putte kuperas.
Sonja Har vi något snask i karotten?
Modern Jag kan gå ut och fylla på förrådet åt er. (går ut i köket)
Eivor Det här ska bli ett riktigt spel. Vad jag ser fram emot att riktigt få klå er alla!
Putte Lilla syster har talat.
Eivor Store bror håller käft.
Putte Lilla syster är stor i käften.
Eivor Om inte store bror är tyst distraherar han mig!
Fadern Var snälla nu, barn!
Sonja Tänk på, att vi inte är små nu längre!
Putte Nej, det ska gudarna veta!
Eivor Kuperas nu! Kuperas du jämnt får du hundra poäng extra.
Putte Sådan tur har jag aldrig.
Eivor Med andra ord, du är oskicklig.
Putte Jag har hellre otur än att jag är skicklig.
Eivor Är pretentiös också!
Sonja Ni älskar visst att munhuggas.
Eivor Ni har tur som slipper höra hur Sven och jag brukar gräla.
Fadern Vad har väl ni att gräla om?
Putte Allting i världen.
Sonja Vad vet du om det?
Putte Allt vad Eivor har avslöjat för mig.
Sonja Och vad är det?
Putte Ingenting. Dela ut nu.
Eivor Jag har kommit av mig i räkningen.
Fadern Var och en räknar sina kort.
Eivor Jag har elva.
Putte Jag har tolv.

Fadern Då ska du ha ett till, Eivor, så är det jämnt.
Eivor Tig nu tills jag har delat färdigt, om ni vill ha era kort!
Putte Vi vill bara ha dem om de är tillräckligt bra.
Sonja Inte vara kräsen, Putte! Var tacksam för vad du får.
Putte Bara om det är gratis.
Fadern Är det färdigt nu?
Eivor Räkna era kort för säkerhets skull.
Putte Vi litar på dig.
Fadern Nå, min kära medlöpare, vad vågar du lova för detta parti?
Vågar du ha lysande utsikter?
Sonja Är det jag som börjar bjuda?
Eivor Just du.
Sonja Jag passar.
Eivor Fyra hjärter.
Fadern Det artar sig.
Sonja Jag passar.
Fadern Tre ruter.
Putte Jag passar.
Eivor Fyra ruter.
Fadern Det artar sig.
Sonja Jag passar.
Fadern Fem honnörer.
Putte Jag passar.
Eivor Fem hjärter.
Sonja Jag passar.
Fadern Ni orkar då vara passiva. Sex honnörer. Högre går jag inte.
Putte Jag passar.
Eivor Nåväl. Vi har tydligen allt. Sex hjärter.
Sonja Jag har ingenting att tillägga.
Fadern Jag böjer mig för ditt initiativ, min dotter.
Putte Jag knackar. (*Knackar i bordet.*)
Eivor Du vågar knacka?
Putte Jag vågar knacka!
Eivor Och det tror du att du ska klara dig undan med?
Putte Vad tror du att du ska klara dig undan med?
Eivor Mitt liv!
Putte Men inte din heder.
Eivor Jo, den också!
Putte Knappast.
Sonja Vad gäller spelet egentligen? Är det Skruv eller Rysk roulette som vi spelar?
Putte Det är rysk roulette.
Fadern Barn, barn, vad pratar ni om egentligen?
Eivor Vi utmanar varandra på liv och död.
Fadern Varför göra det så dramatiskt? Det är ju bara en kortlek!
Sonja De bara gycklar med varandra.
Eivor Nej, det är blodigt allvar!
Putte Sluta nu, Eivor, och börja spela.
Eivor Jag ska spela kläderna av dig.
Putte Det här är inte poker.
Eivor Nej, det är värre än poker.
Sonja Vad du är vild idag, syster.
Eivor Jag börjar. En kung, var så goda!
Putte En riktig man biter ingen på.

Eivor Håll inne med dina spydiga kommentarer.
Putte Jag tycker *du* står för alla gränsöverträdelser i spydighet idag.
Fadern Barn, barn, så som ni prärplrar på kan man ju inte spela!
Är det här ett kortspel eller en politisk debatt?
Sonja Ta dem inte på allvar, pappa.
Fadern Nej, men de gör ju så att man inte kan tänka!
Eivor Det är motståndarens sluga taktik att hypnotisera oss så att vi spelar fel.
Nu slängde du en spader, pappa.
Sonja Lagt kort ligger.
Fadern Där ser ni. Prata mindre och spela mera.
Putte Hur kan man väl prata vid detta bord där ingen tillåts säga vad han egentligen tänker?
Eivor Vem förbjuder dig?
Putte Samvetet.
Eivor Vad förbjuder dig samvetet?
Putte Att avslöja sanningen.
Eivor Vad är sanningen?
Putte Att jag reser bort i morgon.
Alla Vad??!!
Sven (som har somnat, tappar boken och vaknar.)
Eivor Titta nu vad du har gjort, Putte. Du har väckt Sven.
Sven Nej då, det var inte Putte. Det var jag som tappade boken. (*plockar upp den.*)
Putte Är den så spännande?
Sven Nej, den är så tråkig.
Putte Varför läser du den då?
Sven Därför att jag har börjat på den.
Eivor Sven är sådan att han alltid avslutar vad han än har påbörjat, hur visset och misslyckat det än är.
Putte Det kan man kalla en dygdig pedant.
Eivor Han är ett helgon.
Sonja Fortsätt spela nu.
Fadern Är det sant, min son, att du skall lämna oss i morgon?
Putte Inte för gott. Jag skall bara segla ut i skärgården litet och titta på den.
Fadern Då är du väl bara borta en dag?
Putte Nej, bara högst en vecka.
Eivor Han ska leva nomadliv som förr i världen. Putte är egentligen född till luffare.
Fadern Tyst, min flicka.
Sonja Du kommer väl tillbaka, Putte?
Putte Det vet man aldrig.
Fadern Nej, nu kan jag inte spela mera. Vad är det egentligen som försiggår?
Vad menar du, Putte? Tala ut och förklara dig! Varför skulle du inte komma tillbaka?
Putte Jag gjorde fel i att komma tillbaka, pappa.
Fadern Hur i all fridens namn kan då påstå något sådant?
Putte Ni har ert etablerade liv med sin trygga ekonomi och lycka här som jag inte vill inkräkta på eller störa, vilket jag måste göra med min blotta närvaro här genom att jag är den jag är.
Fadern Du pratar bara nonsens.
Eivor Nej, han är bara full med sina vanliga komplex.
Sonja Är du galen, Putte?
Putte En intressant fråga, stora syster. Jag kan inte besvara den, och den som har besvarat den positivt har också sedermera besvarat den negativt. Allt jag vet är att jag inte direkt har något papper på att jag är vid mina sinnens fulla bruk, men, å

andra sidan, vem har det? Ett sådant papper lär vara något av det svåraste som finns att få tag på för någon. Därför vet jag inte vad jag skall tro. Men jag tror på mina ideal.

Fadern Vad tror du då på, Putte?

Putte På människokärleken. På att man skall älska, ta vara på, hjälpa, respektera och visa hänsyn mot sin nästa. Men ni människor tänker bara på er själva.

Du, Ebba, tänker bara på att försvara den lycka som du aldrig lyckats bärga i ditt misslyckade äktenskap, och du, stora syster, tänker bara på att förverkliga dig själv genom din svindlarreligion och bryr dig inte om att du därigenom bedrager din äkta man och förräder dina barn. Och du, pappa, är så egoistisk att du bara för att bibehålla friden finner dig i vad som helst och aldrig har tillrättaviserat dina barn utan bara ständigt dragit dig undan när tukt och moral hade behövts. Och stackars mamma kväver du ihjäl med att hålla henne instängd med det eviga husmorsarbete som du aldrig hjälper henne med fastän du mycket väl vet att hennes högsta dröm i livet alltid har varit att få studera, vilket hon aldrig fått möjlighet till. Ni har alla rikligt med pengar och ert på det torra, och därför låter ni er dras vid näsan av era egna dårskaper, och därför passar jag inte in här. Ty jag är vad Eivor nyss sade att jag var född till: en luffare.

Fadern Nu är det nog! Du går för långt!

Putte Ja, det gick för långt när jag vågade komma hem.

Fadern Vad skall vi göra med dig?

Putte Jag vet, pappa, att jag är ett olösligt problem, och jag vet till och med att ni inte blir av med mig fastän jag går ut härifrån i morgon. Så vad skall vi göra? Det är lika illa om jag går eller stannar kvar. Därför skulle jag aldrig ha kommit.

Sonja Ingen kör ut dig, Putte.

Putte Jo, en har redan kört ut mig härifrån för tre dagar sedan.

Fadern Vem var det? Inte var det då jag eller din mor.

Sonja Var det Ulla?

Putte Nej, det var inte Ulla, utan det var det öde som förde Ulla hit.

Det var det öde som förde mig och Ulla till altaret.

Ja, jag är galen, pappa, och det skall min son och mina syskonbarn veta, att jag var galen, men jag var inte galen före skilsmässan från Ulla.

Det var skilsmässan som gjorde mig galen. Eller rättare sagt, det var äktenskapet som gjorde mig galen.

Modern (har kommit in, till Fadern) Vad är det han säger?

Fadern Gå ut i köket igen, lilla mor.

Modern Nej, jag stannar här. Förbannar du äktenskapet, min son? Då förbannar du också dina föräldrar och det moderssköte som framfödde dig.

Putte Jag förbannar ingen och allra minst er eller någon annan än mig själv.

Jag säger bara att jag är värd allas er förbannelse på grund av att jag misslyckades i mitt äktenskap.

Eivor Du misslyckades inte, Putte. Du fick en son. Men sedan slog du själv sönder ditt äktenskap utan att du hade misslyckats med det.

Putte Nej, jag misslyckades, därför att jag inte är som andra, därför att jag inte kunde utstå grälor från min hustru, därför att jag inte kunde uthärda dina förmaningar, pappa, och dina pekfingrar, mamma, om vad jag borde göra och vad jag inte borde göra. Jag misslyckades för att jag inte kunde hata utan bara älska.

Jag misslyckades för att jag inte kunde uthärda min egen slentrianmässighet och för att jag inte kunde uthärda att själv bli solid och materialisk i min livsföring, vilket min hustru påverkade mig till att bli, så som alla kvinnor gör med sina män: de solidifierar dem.

Eivor Du är alltså en kvinnohatare.

Putte Nej, jag är mera av en kvinnoälskare än någon annan man som knullar dem, vilket jag aldrig mer kan göra. Ty det gudomliga i människan går inte ihop med det naturliga i henne.

Modern Nu går jag ut.

Sonja Putte, med att förakta ditt eget äktenskap trampar du även på Eivors och mitt.

Putte Jag trampar inte på någon utom på mig själv.

Sven Släng in honom på dårhus, för fan! Han är ju spritt språngande galen!

Putte (vänder sig om till Sven) Är det en lösning, Sven?

Kan det lösa dina äktenskapsproblem? Kan det hjälpa dig göra barn?

Sven Jag och Ebba har varit gifta nu i tio år, och fastän det är barnlöst är vårt äktenskap lyckligare än både ditt och er stora systems har varit. Du fick barn men krossade ditt äktenskap och blev galen, och er stora syster fick tre barn men blev religiös och försakade sin man och barnen för sitt religiösa engagemang. Bara jag och Eivor är lyckligt gifta av oss unga.

Putte Är ni det? Du är kanske lycklig, ty Eivor låter ju dig leva bara för din kropp, hon låter dig bli hur solid och materialisk som helst, hon har gjort dig till familjens bokstavligen största grobian, ingen stönar och stånkar och stinker som du i ditt svettande svallande fläsk, och det kan du förvisso vara lycklig över. Men har du gjort Eivor lycklig? Hör på hennes röst! Den rösten ensamt avslöjar hela er gemensamma fruktansvärda livslögn!

Sven Det är nog nu, Putte. Stäng käften. Det drar. Annars åker du ut härifrån.

Putte Tack, jag går frivilligt ut härifrån om det innebär att jag slipper ditt sällskap.

Sonja Måste du alltid säga sanningen, Putte?

Putte Om inte jag gör det gör ingen annan det heller.

Sonja Men vad gör det för nytta? Du bygger inte upp något därmed, Putte, utan du bara river ned. Du vet inte att jag höll på att bli alkoholist innan jag fann min frälsning.

Putte Du övergav en fanatism för en annan, en sjuk ytterlighet för en värre.

Ebba är också alkoholist, men hon är åtminstone förnuftig och medger att hon är förtappad.

Felet med religiösa fanatiker är att de aldrig medger att deras religion bara är en annan form av beroende än alkohol eller narkotika. Narkomaner är heligare och religiösare än du, kära syster, ty de tar kål på sig själva och inte på andra.

Fadern Är det mina barn som talar sålunda?

Putte Pappa, det här samtalet rör inte dig som fader. Glöm att du är vår fader, och låt oss glömma, systrar, att vi är syskon. Glöm att ni är gifta med era gemåler, och låt oss endast betrakta oss själva som människor och goda vänner.

Ty endast i den formen kan kärleken bestå. Vad är kärlek?

Bara lögn, såvida den inte enbart består av osårbar vänskap.

Eivor Där sade du något, Putte.

Sonja Jag har fått nog för idag. Jag förstår min man som reste hem med barnen.

Fadern Du kan inte bryta upp familjen så här, Putte.

Putte Det är det jag menar. Jag skulle inte ha kommit hem.

Eivor Men du har kommit hem, och du har uppbrutit hela familjen.

Putte Jag är rädd för det.

Modern Jag står inte ut, Putte. Varför kom du hem? Vi kunde älska dig på avstånd, men vilken hustru, vilken syster och vilken mor kan väl älska din alltför otäcka sanning? (*går ut*)

Fadern Gråt inte, mamsi lilla! (*skyndar ut efter henne*)

Putte Pappa var alltid en toffelhjälte.

Eivor Men en god sådan.

Putte Den bästa.

Sonja Jag står inte ut här längre. Jag skall aldrig kunna glömma dina förolämpningar här i kväll, Putte. Du skulle aldrig ha kommit hem. Jag misstänkte alltid att du var galen innerst inne. Nu vet jag det med säkerhet. (*går*)

Eivor Inte galen. Bara alltför, alltför klok.

Sven Kom så går vi, Ebba. Lämna idioten ensam tills han har rasat färdigt. I hans sällskap förlorar vi alla vår rumsrenhet.

Eivor Så talar den välbärgade borgerliga cyniska kapitalisten med sitt på det torra. Det hörs på dig att du är uppfostrad i Amerika, Sven. Men jag säger dig, att den som inte lyssnar till en människa som Putte, han är inte värd att kallas människa.

Sven Föredrar du honom framför mig?

Eivor Jag vill inte förlora någon av er.

Putte Och om du fick välja, Eivor, mellan att vara utan min sanning eller utan Svens trygghet, vad valde du då?

Eivor Då valde jag att vara utan dig, Putte, ty Sven försvinner så fort han är borta, Putte, och ingenting består av honom, men dig kan ingen förlora som en gång har känt dig, ty det är något hos dig, Putte, som är oförglömligt. Därför kan jag vara utan dig emedan jag vet att du ändå aldrig skulle överge mig.

Putte Du i din elakhet mot mig har alltid förstått något av mig som ingen av de andra har förstått.

Eivor Därför är jag lycklig, Putte, fastän mitt äktenskap är det olyckligaste i familjen.

Sven Nu går jag.

Putte Ingen håller dig kvar med våld.

Sven Jag väntar på dig i bilen, Eivor.

Eivor Vänta du bara. Jag kommer nog.

Putte Skall ni fara?

Eivor Sven har hotat med att fara härifrån ända sedan han kom bara för att du gjorde honom obehaglig till mods.

Putte Kära nån!

Eivor Är det allt du kan säga? Du upplöser familjen och utbrister "Kära nån!" åt resultatet av din möda, som om du var helt oskyldig därtill.

Putte Stanna kvar och låt mig få fara i stället.

Eivor Vart? Du har ingenstans att ta vägen, Putte. Inser du inte det? Det här instängda barndomshemmet är det enda stället i världen var ingen skulle vilja sätta in dig på anstalt för dina obehagliga sanningssägerier. Bara här bland dina barndomsminnen är du i säkerhet, ty bara för din egen familj och för dina föräldrar är du fortfarande i grund och botten det oskyldiga barn som din moder en gång gav sitt liv åt. Bara i sin barndoms vaggas är människan trygg för sig själv, Putte.

Putte Ändå måste jag fara härifrån så att ni alla kan träffas och umgås igen och så att Ulla kan komma hit och låta min son få vara med sina farföräldrar.

Eivor Nå så far då, stackars store bror, och gå under i din ensamhet med ditt outhärdliga obehagliga jag! Driv andra från vettet i stället för oss, som kan ge dig någonting för det i stället för att bara ta emot, vilket vi måste göra i egenskap av din familj. Dra åt helvete, Putte, om det är det du vill!

Putte Jag drar gärna åt helvete om bara ni försonas i himmelen.

Eivor Bara om du drar åt helvete, Putte, kan vi försonas med dig.

Putte Adjö då, Eivor. Vi ses kanske aldrig mer igen.

Eivor Skriv och berätta hur det går.

Putte I vart fall får du höra av mig.

Eivor Låt mig ständigt få höra av dig, men låt mig aldrig få höra att du dött.

Putte Jag lovar att dö så att det inte märks.

Eivor Du kommer aldrig att dö.

Putte Jag är rädd för det.

Eivor Hej då, Putte. Det var trevligt att råkas. Min man väntar på mig.
(Hon går fram till honom, kysser honom på kinden ömt, och går.)
(Putte ser efter henne i den helt mörka dörröppningen.)

Putte När alla har gått finns endast tomheten kvar, och den är livets svarta hål som allt liv svinner genom. *(går ut i mörkret.)*
(Efter en stund kommer fadern ut.)

Fadern Vad är detta? Har alla gått? Och utan att säga adjö? Det är inte sant!
Mamsi!
Modern (kommer) Ja, vad är det?
Fadern Det ser ut som om alla har gått hem.
Modern Ja, jag hörde två bilar starta och köra. Jag orkade inte bry mig om dem.
Fadern Men Putte måste vara kvar.
Modern Nej, han har gått ut i mörkret.
Fadern Varför skulle han göra det? Vart skulle han gå? Han har ju bara oss numera.
Modern Och det stora svarta mörkret.
Fadern Varför har han i så fall inte stängt dörren efter sig?
(går till den svarta dörröppningen och tittar ut i mörkret åt olika håll.)
Modern För att visa att han ämnar komma tillbaka.
Fadern Du tror att han har lämnat oss igen?
Modern Ja, det har han gjort, käre Gustav, ganska säkert.
Fadern Men vart har han gått i detta mörker?
Modern Det spelar ingen roll. Huvudsaken är att han kommer tillbaka.
Fadern Men hur vet vi att han gör det?
Modern Han kommer alltid tillbaka. Det stora svarta mörkret kommer alltid tillbaka.
Fadern Vad menar du?
Modern Jag är bara trött.
Fadern (stänger dörren) Kom, låt oss gå och lägga oss.
 Våra döttrar tog honom kanske med sig.
Modern Nej, han har aldrig följt eller lytt sina systrar.
Fadern Han dyker nog upp med tidvattnet.
Modern Trösta dig med det, om du kan, du stackars naive fader till sådana stackars menlösa barn.
Fadern Vi gifte oss på menlösa barns dag, och vi har fött tre menlösa stackars barn.
Modern Men de är goda, och vår ende son, som vi förlorade, kom dock tillbaka.
Fadern Ja, han kom dock tillbaka.
(de gå ut.)

Slut.